tur, quòd ſcilicet celeriter flos ejus defluat. Alterum domeſticum, quandoquidem colitur. Quin & alteræ duæ ſunt præter has ſpecies ſylveſtris papaveris: alterum velut incidentem calycem ſuſtinens: alterum longiorem quàm illud calycem obtinens, totum autem procerius, ac ſqualidius. Ab hoc ſuccus defluit, atque hinc eſt, quòd hanc ſpeciem quidam Rhœada nominent. Porrò omnium facultas refrigeratoria eſt. Cæterùm ſativi ſemen, quod & thylacite cognominant, mediocriter ſomnum conciliat, viſu candidum: proinde pani ipſum inſpergunt, ac melle maceratum edunt. At ejus, quod primo loco commemorauimus, cujus florem celeriter decidere poſuimus, validius ſemen refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxiè ſolo uti poſſit, ſicut ſativo ſive domeſtico melli admiſcens. Admodum verò, ſi ita ſumptum ſit, ſomnum conciliat. Cæterùm puſillum ejus inſpergunt iis, qui ex melle conficiuntur bellariis, atq; placentis, panibusq;. Porrò tertio loco dicti ſemen atrum etiam medicamentoſum eſt, admodum refrigerans. At quod quarto loco poſitum eſt, omnium eſt medicatiſsimum, tum in
10 *ſemine, tum in calyculis, tum in foliis, tum in ſucco. Validè enim refrigerat, ad ſtuporem uſq; & mortem perducens: quare medici quò probè eo utantur medicamentis miſcentes, frigiditatis vehementiam retundunt. Eſt enim ex quarto, & ultimo refrigerantium ordine. Porrò quo pacto maximè ex methodo miſtionem facere oporteat, non eſt præſentis tractationis proprium. Et libro 2. de compoſitione medicamentorum ſecundum locos, de dolore capitis agens citra manifeſtas cauſas oborto, ita de opio diſſerit. Rarò, inquit, cogimur pharmacis ex opio uti, cùm videlicet pro doloris vehementia homo de vita periclitatur. Quanquam & tunc ſolidæ partes ex ejus uſu offendantur, adeò ut poſt hac correctione opus habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeò ut debilem oculum reddiderint, & viſus hebetudinem amblyopiam Græcis appellatam, induxerint: velut etiam auditus gravitatem inducunt, quæcunque ad vehementem aurium dolorem ex papaveris ſucco ſunt compoſita. Idem Galenus l. 3. ejuſdem tractatus, de aurium inflammationibus agens, ſic inquit: Pharmaca ex papaveris ſucco omnia ſenſum ſtupefaciunt: & ob id ſanè neceſſariò cogimur ipſis uti ubi nullum aliud mitiga-*
20 *tivum opem tulit: hæc Galenus. Ex quibus ſanè omnibus admoniti eſſe debent medici, ne temerè aut inconſultè ad uſum opis ſe conferant. Sed ratio, qua id corrigendum, adminiſtrandumq; ſit, ex ipſo Galeno colligi poteſt, lib. 8. de compoſitione pharmacorum ſecundùm locos ubi ita ſcriptum reliquit. Caleſacientia miſcentur, quæ refrigerantium ſtupefactionem deducere poſſunt. cùm illa ipſa per ſe tardi tranſitus exiſtant. Hæc igitur, ubi quis manduerit, quãtitatem conſideret ſimplicium pharmacorum, quæ in compoſitiones miſcentur. Ex hac enim ſciet num magis, an minus efficere poſſit compoſitum pharmacum, ea quæ promittit. Si namque refrigerantia plura apparuerint, ſenſum affectorum magis obtundit, & quantum caloris in ipſa particula fuerit, etiam hunc extinguit. Ubi verò calfacientia fuerint aucta, minus quidem hæc efficiet ipſum pharmacum, innocentius autem reddetur. Noſſe enim oportet, corpora viventium mortificationi ſimile quippiam perpeti ab omnium ex opio, hyoſcyamo, & mandragora compoſitorum pharmacorum uſu: nimirum cauſis dolorem inſligentibus inſenſibilibus factis, & multi ſanè qui aſiduè talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem par-*
30 *ticulas perducunt. Papaver erraticum ſic Latinis, μήκων ῥοιὰς Græcis appellatur: Italis Papavero ſalvatico: Germanis* Klapperroſen: *Hiſpanis Amapollia, & Papoulla: Gallis Coquelourdeis, Pavot ſauvage, ſive Confanons. Papaver verò ſativum Latinè dictum, μήκων ἥμερος Græcè vocatur: Arabicè Thaxthax, Thayrha, ſeu Chaſchas: Italicè Papavero domeſtico: Germanicè* Magſamen: *Hiſpanicè Dormidera: Gallicè Pavot blanc, ſeu Pavot privè. Quod denique Græci ὄπιον & μηκώνειον, Latini item Opium & Meconium dicunt: Mauritani, Aſiun: Itali Opio.* Nomina.

Papaver ſativum eſt & ſylveſtre: floris & ſeminis colore, & florum textura multiplices differentiæ. I. Papaver erraticum majus, C. B. Papaver erraticum, Matth. Brunf. Cord. in Dioſc. Geſ. hor. Lac. Lon. Caſt. Thal. Cæſalp. Taber. cui & rubeum & floridum: Papaver erraticum primum, Fuch. Lugd. Papaver Rhœas alterum, Dod. gal. Papaver rubrum, Brunf. Papaver Rhœas, Lobel. Cam. Argemone
40 vulgaris Trago. Rarius pleno flore, item & albo inter ſegetes, apud nos Doctor Jacobus Cargillus Scotus lectum, exhibuit. II. Papaver hortenſe flore & ſemine albo, quod ſativum Dioſcoridi & album Plinio, C. B. Papaver ſativum, Matth. Dod. gal. Lugd. Taber. Papaver, Brunf. Lon. Papaver album, Trag. Dod. fol. Papaver ſativum, Dod. gal. Papaver album ſativum, Geſ. hor. Lob. Caſt. Papaver ſativum thylacite, Cord. in Dioſc. Papaver candidum, Cæſalp. Papaver pithitis, Lacunæ. III. Papaver Polyanthos, C. B. Papaver multiplici flore, Cam. in ſuo Matthiolo. Papaver album & nigrum Polyanthum, Lob. à vulgari ſolùm multiplici textura foliorum in flore variat: Variorum item colorum, purpurei, ſaturatè rubri, violacei, albi mixti: ſic & folia in florib. aliquando fimbriata, quædam integra obſervantur.

Μήκων κερατίτης. PAPAVER CORNICULATUM. CAP. LXI.

50

PApaver ceratites, id eſt, corniculatum, folia habet candida, hirſuta, verbaſco ſimilia, in ambitu ſylveſtris papaveris more ſerrata: caule non diſſimili: flore pallido: calyculo fæni græci, in corniculorum modum inflexo, unde nomen mutuatur: ſemine papaveris, puſillo, nigroq;: radice per ſumma ceſpitum, nigra, craſſa: naſcitur in maritimis, & aſperis. Radici ea vis ineſt, ut in aqua decocta ad dimidias, coxendicum, & jecinoris affectus potu ſanet: prodeſt his, qui craſſa quædam, & arenoſa cum lotio reddunt. Alvum leniter purgat ſemen, acetabulo in aqua mulſa poto. Cruſtas emarginant, illita ex oleo folia floresq;: argema in nubeculas jumentorum, perunctas abſtergunt. Sunt qui glaucium hoc papaveris genere factitari exiſtimarunt, falſi quodam foliorum cognatione.

a Meum μῆρα δὲ λεπτὰ. i. radice, tenui, ita Meum.

60

Μήκων ἀφρώδης. PAPAVER SPUMEUM. CAP. LXII.

ALiud Papaveris genus aphrodes, id eſt, ſpumeum vocatur, ab aliis heracleum, caule dodrantali: foliis admodum parvis, radiculæ ſimilibus: fructu inter ea candido: nam herbula alba eſt, & ſpumea tota *a*: radice in ſummo ceſpite. Legitur æſtate ſemen, cùm integrè adolevit *b*, deciditque exiccatum. Datum acetabuli menſura in aqua mulſa, vomitione expurgat: privatim hujuſmodi purgatio, comitialibus prodeſt.

b Meum, & Or. καὶ ξηραινὸς ἀποπίπτει. i. & exiccatũ reponitur.

PApaver Corniculatum in maritimis noſtris Senenſibus Craſſetano, & Orbetellano agro, & circa Herculis portum Argentario promontorio, itemq; in Adriatici maris litore non longè à Timavo fonte, & Tergeſto ſaxoſo litoris tractu, ubi ſæpius

Papaveris corniculati conſid.

I. PAPAVER CORNICULatum.

Papaver corniculatum rubrum.

Papaver spumeũ.

Plinii lapsus.

Papaveris corniculati vires ex Gal.

sæpius ipsum legimus frequentissimum provenit: quanquam etiam in aliis Italiæ locis nascitur, sed quod potissimum in hortis, & viridariis ad publicum omnium commodum, & spectaculum fuerit satum. Quod in præscriptis locis nascitur, florem aureum profert, sive (ut Dioscorides inquit) pallidum. Sed alterum quoque habetur genus, foliis minus asperis, atq; minoribus, quod florem rubeum edit. Hoc in Moravia & Bohemia, in campestribus copiosum vidimus. Corniculati papaveris meminit Theophrastus libro 9. cap. 14. de plantarum historia, sic inquiens: Papaveris quoque sylvestris genera plura notantur: quoddam enim corniculare appellatum: quoddam autem nigrum est, folio constans verbasci nigri, sed minus nigro: cauli altitudo cubitalis: radix brevis, per summaq; cespitum: fructus inflexi, ut cornicula figurantur. Legitur circa messes. Alvum purgare potest: folium albuginem ovibus aufert: nascitur juxta mare, saxosis locis: hæc ille. Credidere nonnulli Glaucium, quod Mauritanis memithe vocatur, fieri è corniculati Papaveris succo. Verùm ii (ut Dioscorides est author) procul dubio decipiuntur. Cæterum Papaver spumeum, quod aliqui heracleum vocant, nondum mihi compertum est, neque etiam hactenus aliquem reperi, qui illud legitimum ostenderet. Quo fit, ut ipsum quoque inter tot alias nobis incognitas plantas relinquere malim, quàm aliquod incertum proferre, ut quidam faciunt. Veruntamen non mihi videtur silentio prætereundus fatalis ferè Plinii lapsus, in Papaveris spumei mentione lib. 20. cap. 19. Quippe qui hujus papaveris folia speciem passerum avium repræsentare tradiderit, deceptus nimirum duplici ejusdem nominis Græci significatione: στρούθιον enim Græcis non modò passerem aviculam significat, sed & plantam eam, quam Latini radiculam, sive lanariam herbam appellant: cui quidem Dioscorides, non autem aviculis, quas passeres Latini dicunt, Papaveris spumei foliis similia reddidit. Quemadmodum & Theophrastus, qui de eo loco citato ita scriptum reliquit. Papaver heracleon nuncupatum folio constat struthii, hoc est radiculæ, qua linteis candorem conciliant, radice candida, in summa terræ eunte: fructu albo. Hujus radix purgare superius nata est. Non desunt, qui contra comitiales ea utuntur in vino mulso: hæc Theophrastus. Papaveris corniculati meminit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, de ejus viribus in hunc modum disserens: Papaver corniculatum nominatum quidem est à semine levem inversionem habente, veluti & fænum græcum, ut bovis cornu videatur esse simile. Vocatur porrò à quibusdam paralium, quandoquidem ut plurimum juxta mare nascitur. Vim habet incidendi, & abstergendi. Itaque radix herba in aqua decocta, ad dimidium, hepaticos affectus adjuvat. Porrò folia, & flores sordida admodum, & maligna ulcera juvant. Sed ab his abstinere oportet, ulceribus jam expurgatis: adeò enim abstergere valent, ut & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc virium robore non sordem duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit. Papaver verò Herculeum, quod & aphrodes, hoc est, spumeum vocatur, eò quòd totum sit candidum, & spumosum, exile est. Semen habet pituitam expurgans. Μήκων παφλάγων id Græcis vocatur, quod Latinis Papaver corniculatum: Arabibus Almacharam: Italis Papavero cornuto: Germanis Gelb Oelmagen Mön und Gelb-Oelmagsamen: Hispanis Dormidera marina: Gallis Pavot Cornu. Id verò μήκων ἀφρώδης Græcè dicitur, quod Latinè Papaver spumeum: Arabicè Dabre, & Zebeolii: Italicè Papavero spumeo.

II. PAPAVER SPINOSUM.

Nomina.

I. Papaver Corniculatum luteum, habetur enim violaceum, item phæniceum, hirsuto, vel glabro folio. Papaver Corniculatum, Matt. Lac. Cast. Cæs. Papaver sylvestre corniculatum, Trag. Papaver corniculatum luteum, Fuch. Turn. Papaver corniculatum majus, Dod. fol. Papaver cornutum, Dod. gal. Cord. in Diosc. & hist. Ges. hor. Lon. Lug. Tab. Cam. II. Papaver spinosum elegantissimum: hoc papaver, cùm nemo ejus meminisset, in Phytopinace ante sesquiannum descripsimus, jam cum ipsius genuina effigie addere placuit. Ex radice tenui, oblonga, fibrosa, caulis sesquipalmaris, rotundus, striatus, minimis aculeis armatus, mollis, alba medulla plenus exsurgit, qui

qui in ſummo in alas brachiatur. Foliis eſt glaucis, papaveris Corniculati inſtar laciniatis, non hirſutis, ſed mollibus & nitidis, trium quatuorve unciarum longis, per margines flaveſcentibus aculeis armatis, aliquibus etiam ipſi nervo parte averſa, minoribus tamen, adpoſitis: parte ſuperna nervi quaſi levi pulvere obſiti albicant: hæc ex levi vulnere ſubcroceum ſuccum fundunt. Flos in caulis ſummitate quinquefolius luteus, cui ſuccedit capitulum oblongum, quinquangulum ſpinis flavis horridum, ſemina plura nigra ſextuplo aliorum majora, rotunda in apicem deſinentia elegantiſſimè ſtriata, continens. Ex Anglia primùm ſemen allatum, quod unà cum planta, Figo del inferno, id eſt, Fici infernalis nomine, Doctor Doldius Norinberga primùm miſit: quo nomine ante paucos dies etiam Nobiliſs. Cortuſus Patavio tranſmiſit: in hortis noſtris habuimus. Notæ aliquot à Dioſcoride Glavio tributæ, huic etiam conveniunt.

Ὑπήκοον. HYPECOUM. CAP. LXIII.

HYpecoon, aliqui Hypopheon vocant: naſcitur in ſegetibus arvisque, foliis rutæ, exilibus ramis. Natura eadem, quæ papaveris ſucco.

HYPECOUM.

Hypecoum iis facilè ſeſe offeret, qui inter ſegetes, & legumina ipſum perquirere non gravabuntur. Hoc pro ſylveſtri ruta olim Petrus Spezzalancia Cleſii vallis Ananiæ oppiduli pharmacopola compater meus, mihi oſtendere ſolebat. Quandoquidem id provenit in arvis, foliis ruta paulò majoribus, ſi ſingulatim expendantur: caulibus exiguis, mollibus, hirſutis: in quibus ſunt flores, qui in luteum palleſcunt, etſi prope calycem purpurei ſpectentur: in horum medio flocculus erumpit colore aurum æmulans, viſu jucundus. Floribus ſuccedunt capitula, tenui involucro contecta: in quibus ſemen clauditur nigrum, tactu aſperum, pſeudomelanthio proximum. Caterùm ſcio non deeſſe naſutos, qui jam diu plantam hanc noſtram impugnant, dicuntq; folia illi non eſſe rutæ, ſed potius Alceæ. Atqui ſi ſingulatim examinentur, ut facilè cognoſcent, a ruta parum admodum diſtare. Adhæc ſi vires expendantur, nihil ſanè obſtabit, quin ea in hac planta reperiantur, quæ in ipſo quoque ſunt papavere. Quo fit, ut horum ſuſurrorum bombo nihil à priori mea ſententia dimovear, quouſq; aliam plantam, quæ magis facie & viribus Hypecoon referat, in medium afferant. Nullam hactenus plantam mihi videre licuit quæ magis Hypecoum referat: tametſi id mihi per omnia non ſatisfacit. Meminit hujus Gal. lib. 8. ſimplicium medicamentorum, his paucis verbis: Hypecoon, inquit, refrigerandi vim habet, ex tertio ferè refrigerantium ordine, adeò ut parum abſit à papavere. Quod Græci ὑπήκοον, Latini quoq; Hypecoum vocant: Itali Hypecoo. Hypecoi conſid. Hypecoi vires ex Gal. Nomina.

Alcea veſicaria, C B. Hypecoum, Matth. Lac. Caſt. Lug. Cæſal. Hypecoum, alterum ſpurium, Geſ. hor. Alcea Veneta, Trag. Dod. gal. Lugd. Alcea peregrina Geſ. hor. Taber. Alcea Bononienſis, Geſ. hort. appen. Alcea peregrina, ſoliſequia, Lobel. Alcea veſicaria, Dodo. fol. Malva Veneta, Geſ. hort. Lonic. Herba Ungarica, eidem.

Ὑοσύαμος. HYOSCYAMUS SIVE APOLLINARIS. CAP. LXIV.

HYoſcyamus frutex eſt caules emittens *a* craſſos: folia lata, oblonga, diviſa, nigra, hirſuta: flores è latere caulis, ordine prodeunt, tanquam punicorum cytini, ſcutulis ſepti ſeminum plenis, ut papaveris. Tres ejus differentiæ. Una ſemine nigro, floribus penè purpureis, ſmilacis foliis, cytinis præduris & ſpinoſis. Alterius ſemen ſubflavum ut irionis: flores lutei, folia & ſiliquæ *b* ſimpliciores, ambo inſaniam gignunt, & ſoporem, ideo in communi uſu damnantur. Tertium genus, ut quod mitiſſimum eſſet, medici recepere: pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminisq;, in maritimis ruderibusq; naſcens: cujus occaſio ſi non adſit, rufum uſurpari oportet: niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti ſemine, caulib. foliisq; tuſis ſuccus in ſole exprimitur, & exiccato humore, uſus ad annum uſq; prorogatur: nam facilè corruptionem ſenit. Extrahitur etiam ex ſicco ſemine ſeparatim in aqua calida tuſo & expreſſo. Liquamentum autem ſucco lacteo præſtantius eſt, & magis dolores ſinit. Contuſa herba recens, addita *d* trimeſtri farina, digeritur in paſtillos & reconditur. Liquamentum primum & quod à ſicco ſemine exemptum eſt, collyriis, quę doloris ſenſum auferunt, commodiſſimè inſeri ſolent: contra acutas calidasq; fluxiones, dolores aurium: atq; vulvæ mala proſunt: cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum cæterarumq; partium inflammationes placant. Semen eadem præbet: tuſſi, deſtillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus efficax: contra menſium abundantiam, & erumpentem aliunde ſanguinem, oboli pondere cum papaveris ſemine, & aqua mulſa bibitur: podagris ſubvenit: teſtib. inflatis, mammisq; tumentibus à partu, tritum ex vino illinitur. Aliis quoq; cataplaſmatis, quę doloris levamentum præſtant; admiſceri ſolet. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſeſe, & ex polenta utiliſſimè imponuntur: recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur: cum vino terna, quaternave pota ſanant

a Orib. addit. πολλὰς. i. multos. Et ita quoque meum. *b* Orib. ἀπαλωτέρας. i. teneriores. *c* Orib. addit. ἀρχομένου τῆς λευκῆς. i. candido itaq; utendum eſt. *d* Meum οσμαίῳ ἀλεύρῳ καὶ πηγάνῳ. i. cum frumenti hordei farina & ruta.

ſanant algidas febres, quas epialos vocant. Cocta olerum modo folia, ſi acetabuli menſura manduntur, mediocrem inſaniam gignunt: idem efficere tradunt, ſi colo ulcus ſentiente, infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

I. HYOSCYAMUS.

II. HYOSCYAMUS ALBUS.

Hyoſcyami conſ.

IV. HYOSCYAMUS TERtius.

Hyoſcyami lutei deſcript.

Hyoſcyami albi delineatio.

Hyoſcyamus tertius.

HYoſcyamus (ut Dioſcoridi placet) tres habet differentias. Prima, nigrum fert ſemen: ſecunda, ſubflavum: tertia, album, quæ omnia ut ſemine differunt, ita & floribus. Siquidem in prima purpurei, in altera lutei, in poſtrema verò candidi ſpectantur. At hyoſcyamum purpureo flore refertum nuſquam hactenus videre licuit. Cætera verò genera & vidimus, & ſæpe legimus. Quæ flore luteo, & ſubflavo ſemine provenit, ubiq; ferè locorum naſcitur, locis inculis, ſecus itinera, & in agrorum limitibus, folio braſicæ, lato, venoſo, pingui, nigricante, oblongo, in acutum deſinente & ſecto. Acanthi modo, circumquaq; ambitu hirſuto, ſed tactu molli. Caules habet teneros, teretes, piloſos, pingues, ſubalbicantes, è quibus à medio rami prodeunt numeroſi, in quibus flores in altera tantùm parte è latere prodeunt. Hos calyces quidam ſequuntur Punicorum Cytinis ſimiles, ſerrato, ac pungenti cacumine ocimoidis ferè modo, in quibus ſemen concluditur, rotundis quibusdam ſcutulis, calculos occludentibus. Nam ijs maturitate excluſis protinus ſemen decidit. Radice nititur ſpithamæ longitudine, alba, molli, ſuccoſaq;. Tota planta graviter olet, adeò ut olfactu mentem afficiat. Quæ autem alba vocatur, folia creſcit alterius ferè ſimilibus, ſed ſubrotundis, pinguioribus, mollioribus, hirſutioribus, rarioribus & albicantibus. Flores profert alteri ſimiles ſed candidos, aut ſubpallidos, ſubluteos, è quib. eodem ordine quo in cæteris Cytini oriuntur, ſed rariores & clementiores, in quibus album concluditur ſemen. Naſcitur ſponte & ſeritur in hortis. Non deſunt qui novam quandam in Italiam attulerunt plantam, ſpectatu ſanè pulcherrimam, quam inter Hyoſcyami genera connumerant. Caules edit hæc ſeſquicubitales, rotundos, tenui obductos lanugine, ramoſosq;, foliis amplis, pinguibus, tenui pilo refertis, mollibus, ſolani ſoporiferi ſpeciem quadantenus referentibus, odore etiam gravi. Flores edit pallidos, luteos,

Hyoſcya-

Hyoſcyami æmulos, è quibus capitula ſubrotunda oriuntur, quæ nonnullam Hyoſcyami ſpeciem præ ſe ferunt. Nam & ſimilibus ferè ſcutulis concluduntur, coronato circumquaq; oriſicio, & ſemine intus ſubflavo colore. Radice utitur alba, ſpithamæ longitudine, numeroſis ubiq; fibris, & digiti craſſitudine. Hanc jam pridem ex Italia ad me miſit in Bohemiam. Jacobus Antonius Cortuſius: ſeritur in hortis. Hyoſcyami meminit Scribonius Largus, inquiens: Altercum, quod Græcis Hyoſcyamus vocatur, qui biberint, capitis gravitate, & venarum diſtentione laborant, menteq; abalienantur cum quadam verborum altercatione: unde & nomen apud Latinos. Hoc idem equidem teſtari poſſum, quòd viderim in Ananiæ vallis montibus pueros, qui Hyoſcyami ſemen comederant, adeò deſipientes factos, ut parentes, & vicini eos crederent à cacodæmonibus vexatos eſſe. Hinc eſt, quòd ejus regionis incolæ Hyoſcyamum vulgari ſermone appellant Diſturbio, ut quod mentem maximè turbet. Aves, quæ hujus herbæ ſemen ederint, præcipuè quæ in gallinaceo habentur genere, non multo poſt tempore pereunt, quemadmodum & piſces. Hyoſcyamus videtur Græcis dicta, quaſi faba ſuilla: propter ea quòd (ut Helianus inquit) hujus herbæ paſtu reſolvantur, & convellantur apri. Sed remedium novere: aquas enim ſtatim adeunt, & cancros venantur, atq; ita protinus ſaluti reſtituuntur. Hyoſcyami vires recenſuit Galenus lib. 8. ſimpl. med. his verbis: Hyoſcyamus, cui ſemen atrum eſt, inſanam, ac ſaporem affert. Huic autem is, cui ſemen mediocriter flavum eſt, propinquam facultatem obtinet. Verùm utriq; fugiendi ſunt ut inutiles, & venenoſi ſeu deleterii. Cæterùm cujus ſemen, ac flos candidus eſt, ad ſanationes vel maximè idoneus eſt. ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porrò flos ejus quidem, cui ſemen eſt nigrum, mediocriter purpureus eſt: ejus verò, cui eſt ſubflavum, leviter mali colorem refert: hæc Galenus. Hyoſcyamus tertius refrigerat ordine tertio completo: ſoporem inducit, adeò ut ea ſit ei natura, quæ cæteris Hyoſcyamis. Cæterùm, ut ad Hyoſcyami hiſtoriam noſtra revertatur oratio, mihi quidem non videtur prætermittenda ſuſpicio, quæ eſt, quòd in hujus capitis initio, ubi de floribus fit mentio, mendum aliquod ſubſit. Ea namq; in his floribus triduuntur, quæ ſiliquis legitimè debentur. Etenim ſiliquæ ſunt, quæ ſcutulis contegunturque, atq; ſemen intus continent, non autem flores. Auget hanc nobis ſuſpicionem Serapio: quippe qui illud de fructibus Hyoſcyami Dioſcoridi acceptum referat, quod hic de floribus ſcriptum legitur. Quare non temerè, meo judicio conjicere poſſumus, hunc locum in Dioſcoride depravatum, aut mutilatum eſſe. Planta, quæ Græcis ὑοσκύαμος, Latinis appellatur Hyoſcyamus, Apollinaris herba, Altercum: Arabibus Bengi: Italis Juſquiamo: Germanis, Billſomen & Bilſen: Hiſpanis Velenho: Gallis Juſquiame & Hanebane. At Hyoſcyamus albus Græcis ὑοσκύαμος λευκὸς: Italis Juſquiamo bianco. Sic Hyoſcyamus tertius, ſeu potius quartus, Italis Juſquiamo nuovo ſeu Juſquiamo maggiore.

Hyoſcyamus cultatercum dicatur.

Hyoſcyami vires ex Gal.

Nomina.

Hyoſcyamus, id eſt, faba ſuilla, quòd ejus paſtu reſolvantur apri, ut Ælianus prodidit, præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus polluerint. I. Hyoſcyamus vulgaris, vel niger, C.B. Hyoſcyamus, Matth. Brunf. Turn. Lac. Lug. Cæſ. Hyoſcyamus ſecundus Galeni, Trago: Hyoſcyamus flavus Fuch. Hyoſcyamus niger, Dod. gal. & fol. Lon. Lob. Caſt. Hyoſcyamus vulgaris, Geſ. hor. Thal. Hyoſcyamus primus, Tab. Apollinaris, Altercum, Symphoniaca, Cord. in Dioſ. II. Hyoſcyamus albus major. (habetur enim & minor) vel tertius Dioſcor. & quartus Plinii, C.B. Hyoſcyamus albus, Matth. Turn. Dod. gal. & fol. Geſ. hort. Lon. Lob. Caſt. Cam. Hyoſcyamus candidus, Trag. Hyoſc. ſecundus, Tab. Apollinaris tertia, Cord. in Dioſc. III. Hyoſc. Creticus luteus. C.B. planta eſt pulcherrima, folia

* III. HYOSCYAMUS CRETICUS luteus. *

* V. NICOTIANA MAJOR latifolia. *

habens

habens lata, ſubrotunda, ſinuata & circumroſa, non ut in vulgari laciniata, ſed hyoſcyami albi minoris foliis multum ſimilia, hirſuta, longis pediculis hirſutis, ex caule robuſto, rotundo, hirſuto prodeuntia. Flores habet in ſummitate ex calyce hirſuto prodeuntes, oblongos, Lamii meliſſophylli ſeu Nicotianæ forma luteos, ex quorum medio ſtamina quædam prodeunt, quibus delapſis ipſorum calyces oblongi hirſuti in quinq; apices abeuntes indurantur, ſemenq; minutum ſubruſſũ continent. IV. Nicotiana minor ſeu Hyoſcyamus luteus, C.B. Hyoſc. tertius, Matth. Lugd. Hyoſcyamus niger, eidem in Ital. Caſtor. Lugd. Hyoſcyamus luteus, Dod. gal. & fol. Lonic. Geſ. hor. Cam. Hyoſcyamus dubius luteolus Solanifolius, Lob. Hyoſcyamus Peruvianus, Tab. Priapęia, Geſ. hort. Tarnabone congener, Cæſalp. V. Nicotiana major latifolia (habetur enim & anguſtifolia & etiam minima) ex radicibus albis in multos ramos fiſſis, caulis exurgit ad trium & plurium cubitorum altitudinem, viridis, villoſus, ramis brachiatus: folia habet ampla, nonnunquam ſinuata, latiore baſi caulem amplectentia (rarius exiguo è pediculo prominentia) ſenſim in mucronem ſe colligentia, pinguia, dilutè virentia, molli lanugine pubeſcentia: flores in ſummo caule oblongi, concavi, patentes, pentagoni, dilutiore purpura rubentes & ad marginem albicantes: quibus ſuccedunt vaſcula oblonga acuminata, interſtitio diviſa, minutiſſimo pullo ſemine referta. Hujus ſemen ex Occidentali India, apud quos locis humidis & umbroſis, leviq; ſolo provenit, primum in Europam allatum, ubi in hortis autumno ſatum feliciter ſequenti anno adoleſcit. Americanis Petum, ut habet Thevetus: Picielt, Monardi: Petebecenus, Oviedo: Tabacum, ab ejus nominis Inſula dicitur. Hyoſcyami tertia ſpecies, Geſ. hor. Hyoſcyamus Peruvianus, Dod. fol. Camer. in Matth. Tabacum, Monardi: Tabacum latifolium, Cam. cui & vulgò Vulneraria planta Indica, Sana ſancta Indorum, Adverſariis & Lob. Nicociana & Herba Reginæ, Lugd. Nicotiana major, Tab. Nicoſiana, Lon. Tornabona, Cæſalp. Herba S. Crucis, Caſtori, Hiſpanis Petun & Tabaco: Gallis Herbe de la Roine mere, Germanis Indianiſch Wundtkraut. Diverſis facultatibus prædita eſt, calidam eſſe foliorum acrimonia oſtendit, quæ & ſalivam elicit: narcoticam autem & ſtupefacientem vim ei ineſſe, mentis perturbatio, quæ ex fumo attracto cauſatur, declarat: foliorum item applicatio podagricorum cruciatibus medendo, matricis tormina diſcutiendo, ſucci denique collutio diros dentium dolores tollendo etiam declarat. Ad infinitos morbos commendatur, cujus nomine peculiarem de hac planta libellum Ægidius Everardus, Herbam Panaceam nominans, ſcripſit: plurima de ejus viribus etiam Carolus Stephanus in ſuo de Agricultura libro. Sunt qui Syrupum ex hac tuſſientibus & Aſthmaticis utilem conficiant. Unguentum paratur ad ulcera, ſcabiem & ſcrophulas præſtantiſſimum: Exemplum ℞. Foliorum Nicotianæ libram unam, Axungiæ porci recentis libram ſemis. Herba trita in vino rubro per noctem maceretur: manè lento igne cum axungia ad vini conſumptionem bul'iat: cola exprimendo: colato adde ſucci Nicotianæ quartarium unum, Reſinæ abiegnæ uncias duas: coquantur ad ſucci conſumptionem, addendo circa finem radicis Ariſtolochiæ rotundæ pulveriſatæ unciam unam, ceræ novæ quantum ſufficit, fiat unguentum.

Ψύλλιον. PSYLLIUM. CAP. LXV.

a Meum ſyeriuhs. i. fœni modo ſurculoſa

PSyllion foliis eſt coronopo non diſſimilibus, hirſutis, longioribus: *a* ſarmentoſa fœni modo in totũ herbula, ramis dodrantalibus: coma a medio caule exoritur, duobus tribusve convolutis in cacumine capitulis: in his ſemine duro, nigro, pulicum ſimili, unde & nomen: in arvis & incultis naſcitur. Vis ei ad refrigerandum, inſpiſſandum, & molliendum conveniens: articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, luxatis, illitum auxiliatur: imponitur in dolore capitis, cum roſaceo, aqua aut aceto: enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur: teritur acetabuli menſura, & in aquæ ſextario madefactum, ubi concrevit aqua, illinitur: ſiquidem vehementer refrigerat, & in ferventem aquam dejectum calorem reprimit: contra ignes ſacros efficax eſt. Fama eſt, ſi virens domum importetur, non ſinere in ea pulices gigni. Cum adipe tuſum ſordida ulcera, & quæ cacoethe vocantur, expurgat. Succus vermiculoſis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodeſt.

Pſyllii conſid. & genera

PSyllium, quod & Pulicariam herbam nuncupant, duplici recenſetur genere, foliorum capitulorumq; differentia. Alterum foliis eſt incanis, longis, hirſutis, coronopo æmulis, non tamen corniculatis. Ramos gerit numeroſos, dodrantales, rotundos, graciles, & folioſos, humotenus potius quam in altum ſeſe diffundentes, in quorum cacuminibus capitula oriuntur, compactili ſquamarum congerie à natura fabricata, ut in ſcabioſa, & longis pediculis nitentia. Floſculos edit puſillos, prætenues, lanuginoſos, pilorum ſpeciem referentes, albo colore, plantaginis anguſtifoliæ modo. Semen puſillum, quod nigrum pellucidumq; habetur, pulicum effigie, in ipſis capitulis continetur. Radice nititur ſubalbicante, dodrantali, numeroſis ſtipata fibris. Naſcitur locis incultis, & à multis quoq; ſeritur. Alterum longè ſarmentoſius eſt, & numeroſioribus refertum foliis, longioribus anguſtioribus denſioribusq; pilolis partim, atq; incanis, & inter ſe complicatis: capitula illi ſunt alteri ſimilia, ſed minora paulò & numeroſiora, in quibus ſemen progignitur alteri ſimile. Radicem habet multifidam, & numeroſis ſcatentem fibris. Naſcitur in campeſtribus, ſed in maritimis frequentius. Seplaſia ſemen recondunt ad glutinoſos liquores conficiendos, quibus in infrigidandis inflammationibus, prohibendusq; calidis defluxionibus, & ad extinguendam ſitim lævigandamq; linguam, & faucium ſcabritiem, in ardentiſſimis febribus utuntur medici: quinetiam ad alvum emolliendam. Pſyllii vires retulit Meſues inter ea medicamenta, quæ dejectoria vi pollent, ubi hac ad ſenſum ſaltem habet. Pſyllium de his eſt, quæ temperamentum immutant, & quæ emolliendo alvum citant. Hujus ſeminis tria habentur genera, candicans, ſubflavum, & ad purpuram vergens. Præſtantius perfectè maturum, ponderoſum, & quod in aquam demiſſum ſtatim imum petit. Contrarius conſtat cùm viribus, tum ſubſtantiis: ea ſiquidem, quæ in medulla continetur, calida eſt, & ſicca ordine quarto, admodum acris, incidens, exulcerans, ſeptica, & deleteria facultatis. Quæ verò in cortice reſidet, teſte Ruſo, infrigidat, humectatq; tertio exceſſu. Infunditur Pſyllii ſemen in aqua fontana frigida, agitaturq; rudicula tamdiu, quouſque aqua lentorem contrahat, percolaturq; deinde à ſeminibus, & admiſcetur oleo, aut Syrupo violaceo: hoc enim modo Pſyllium potu miriſicè alvum emollit, & dejicit. Verùm ſi frixum prius ſemen roſaceo admiſtum eodem modo agitetur, tunc

Pſyllii vires ex Meſue.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170979-p0884-1 DFG

I. PSYLLIUM. II. PSYLLIUM ALTERUM.

tunc ſumptum dyſentericis remedio eſt, & cæteris alvi floribus, præſertimq; ijs, qui dejectorio medicamento exuperante hauſto ſuperveniunt. ſed præcipuè acri, quale eſt ſcammonium. Cæterùm maximè animadvertendum eſt, ne Pſylli ſemen (id quod tamen deteſtantur recentiorum quidam) tuſum in pulverem potandum exhibeatur. Quippe quod, attrita, medullari ſubſtantia ventriculum, & inteſtina exulcerat: jecur & ſanguinem inflammat, & omnia denique viſcera lædit. Integri ſeminis dilutum eo modo quo diximus paratum, bilem dejicit: eaq; propter ardentiſſimis febribus, intolerabili ſitiſ, inflammatis valdè ſpiritibus, & faucium & pectoris aſperitatibus mirifice medetur. In aceto diu agitatum inflammationi, igni ſacro, & herpete laborantibus auxiliatur, exterius illitum: privatim prodeſt capite dolentibus fronti impoſitum, ſi tamen dolor à cauſa calida fuerit excitatus. Hæc ex Meſue decerpſimus. Pſylli vires paucis perſtrinxit Galenus lib. 8. ſimplicium medicamentorum, ſic inquiens: Pſylli ſemen admodum utile eſt, ex ſecundo refrigerantium ordine: deſiccando verò & humectando medium quodammodo eſt, & ſymmetrum. Herba ψύλλιον, Pſyllium item Latinè dicitur: Arabicè Bazara chathona, ſeu Bezer cothume: Italicè Pſillio: Germanicè Pſillienkraut: Hiſpanicè Zargaton, Gallicè Herbe à pulces.

Pſyllium duplex eſt, majus quod duplex (alterum enim, ramoſius) & minus Gotne dictum in Phytopinace (cum nemo prius propoſuerit) deſcriptum & pictum. I. Pſyllium alterum, C. B. Pſyllium, Matt. Trag. Fuchſ. Turn. Dod. gal. & fol. Cord. in Dioſc. & hiſt. Geſ. hort. Lob. Caſtor. Lugd. Tab. Pſyllium minus, Cæſal. Cynops Theophraſti, Geſ. hort. Pulicaris herba, Lob. in Iconibus. II. Pſyllium majus, C. B. & Cæſalpino. Pſyllium alterum, Matth. Caſtor. Lugd. Taber. Pſyllium Plinianum fortè radice perenni ſupinum Lobelo.

Στρύχνος κηπαῖος. SOLANUM HORTENSE. CAP. LXVI.

HOrtenſe Solanum frutex eſt cibis idoneus, exilis, puſillus, multis concavus alis: folio nigro, majore quam ocimi, & latiore: fructu rotundo, viridi, qui poſt maturitatem nigricat aut fulveſcit: herba innocentis guſtus. Natura ei refrigerandi: quare folia ulceribus quæ ſerpunt, & ignibus ſacris convenienter cum polline polentæ illinuntur: ægilopia, capitiſq; dolores, trita & impoſita per ſe ſanant: æſtuanti ſtomacho auxiliantur: parotidas cum ſale detrita illitu diſcutiunt. Valet ſuccus ejus adverſus ignem ſacrum atq; ulcera quæ ſerpunt, cum ceruſſa, roſaceo & argenti ſpuma: ad ægilopas cum pane: infantium aduſtioni, quam ſyriaſin vocant, cum roſaceo perfuſus proficit: in collyriis, aquæ vel ovi vicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus: aurium dolori inſtillatus prodeſt: menſium abundantiam ſiſtit in vellere ſubditus. Succus fulvo gallinarum cortalium ſimo ſubactus, & linteo appoſitus, ægilopiis præſentaneo eſt remedio.

Στρύχνος ἁλικάκαβος. SOLANUM HALICACABUM. CAP. LXVII.

ESt & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabon aut Phyſalida, id eſt veſicariam vocant, foliis antedicto ſimilibus, verùm latioribus: cujus caules, poſteaquam adoleverunt, prona terram ſpe-

ram ſpectant: folliculis orbiculatis, veſiculis ſimilibus: in quibus ſemen continet fulvum, rotundum, læve, acinorum uvæ figura: quo coronarii utuntur, corollis intexentes. Vim uſumq; hortenſis Solani habet: verùm cibis nequaquam expetitur. Regium morbum purgat, ſemine poto, & urinam pellit. Ex utraq; herba ſuccus extrahitur, qui ſiccatus in umbra reconditur, ad eadem valens.

I. SOLANUM HORTENSE.

II. SOLANUM HALICACABUM.

Στρύχνος ὑπνωτικός. SOLANUM SOMNIFERUM. CAP. LXVIII.

SOlanum ſomniferum, aliqui etiam Halicacabon appellant, fruticat multis ramis, denſis, caudicoſis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, coroneæq; mali ſimilium plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice grandi, ſubrubro cortice veſtita: naſcitur in ſaxis, non procul à mari. Radicis cortex in vino drachmæ pondere potus, ſomnificam vim habet, opio mitiorem. Semen vehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: ſi quid numero adjiciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio eſt aqua copioſa mulſa, potui data. † Succus paſtillis inſeritur, & medicamentis, quæ doloris levamentum præbent: decoctus in vino, ſi in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis ſuccus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

† Meum. Φλοιός. i. cortex.

Στρύχνος μανικός. SOLANUM FURIOSUM. CAP. LXIX.

SOlanum manicon, aliqui perſion, alii thryon appellavere. Huic folium erucæ ſimile, majus aliquantò, ſatis acantho, quam pæderota vocant, accedens: caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adoleſcentes: caput in cacumine olivæ figura, ſed ut platani pilulæ hirſutius, verùm majus latiusq;: florem nigrum: poſtquàm eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis conſtans, ſimilibus hederæ corymbis, ut uvæ mollibus: radice firmatur candida, craſſa, cavа, cubitali: gignitur in montibus vento perflatis & plataneatis. Radix drachmæ unius pondere pota ex vino, facit ſpecies vanas, imaginationesq; non injucundas obſervari: ſed duplicatus hic modus, ad tres uſq; dies mentis alienationem affert: quadruplicatus interimit. Remedio eſt aqua mulſa copioſiùs pota, & vomitione rejecta.

Solani generum conſid.

EQuatuor Solani generibus quæ hic à Dioſcoride deſcribuntur, etſi in commentariis, quos antea Italico ſermone conſcripſi, me duo tantùm genera noviſſe prodiderim, hortenſe ſcilicet, & quod aliqui Halicacabum, alij Veſicariam vocant: hoc tamen anno tertium, quod Somniferum appellant, Piſis ad nos miſit vir rei medicæ eruditione clarus Lucas Ghinus Forocornelienſis: idq; mihi planè omnibus notis legitimo reſpondere videtur. Verùm quartum Solani genus, quod Manicum cognominant, hactenus me non vidiſſe fateor.

Hortenſis Solani deſcriptio.

HORTENSE apud veteres conceſſit in ciborum uſum, & proolere habitum eſt: foliis exit Ocimo majoribus, Veſicariæ æmulis, ſed anguſtioribus nigrioribuſq;, molioribus & oblongis. Plures circumquaq; fundit ramos non ſine alarum cavitatibus floribus albis, & in medio luteis, ſtellæ figura. Baccas edit rotundas, racematim dependentes, vinoſo ſucco prægnantes juniperinis haud minores orobi quantitate, in quibus album minutumq; ſemen continetur. Variat in ijs color: ſiquidem in hac planta nigræ, in illa luteæ, in altera ſubvirides habetur.

Radix

III. VESICARIA REPENS.

IV. SOLANUM SOMNIferum.

V. SOLANUM SOMNIferum.

Radix illi eſt alba pluribus divaricata fibris. Naſcitur in hortis & viridariis, ſecus publica itinera, & præſertim propter ſepes, & ædificiorum muros. Præſtat cùm foliorum, tum baccarum ſuccus additoroſaceo, & aceti momento, adverſus capitis dolores à caliditate exortos: quinettam phreniticos juvat, ubi illitus in eo linteolis ex aceto & roſaceo ſyncipiti ſuperponatur. Illinitur fronti eodem modo ad calidas oculorum fluxiones. Gargarizatur quoque utiliter cum aceto, ad faucium & columellæ inflammationes, & additur convenienter in unguentis & emplaſtris, quorum ad ulcera contumacia magnus eſt uſus: cibis idoneum eſt. In ſumma ubi refrigerare, exiccare, cohibereq; opus eſt, hortenſe Solanum mirificè convenit. Quod autem HALICACABUM *ſive Veſicariam vocant, quodq; Arabes & officinæ Alkekengi nuncupant, foliis eſt hortenſi ſimilibus, ſed latioribus firmioribusq;, ſubaſperis, nec adeò, ut in illo nigricantibus. Caulibus lentis, qui ubi adoleverint, facile ſeſe in humum proſternunt. Flores illi ſunt candidi, hortenſis modo: è quibus veſicæ oriuntur juglandium magnitudine, & quandoq; majores, turbinata facie. Hæ octonis compaginantur coſtis, æqualibus inter ſe ſpatiis diſtantibus. Recenter editæ virides ſunt, ſed per maturitatem rufeſcunt, baccis intus vinoſis, quæ ſingulæ ſingulis inhærent imâ folliculi parte, rubicundæ uvæ acino (ruſci baccis) ſimilis, ſapore auſtero ſimul & amaro, ac numeroſo, minutoq; intus ſemine, ipſoq; albicante. Naſcitur propter uliginoſas ſepes, & locis umbroſis. Baccarum vis eſt præſtantiſſima non ſolùm ad renum vitia, & ad ciendam urinam, ſed ad ejus quoq; ardorem mulcendum. Siquidem earum ſuccus ex papaveris albi cremore, aut ſeminum melopeponum, aut cucurbitæ cucumeris ve, aut ex malvæ decocto, aut hordeaceæ ptiſſana potus mirificè urinæ ardoribus auxiliatur. Aſpidibus adeò adverſiſſimum eſt Halicacabum, ut admota propius ejus radice, ſopore inexpugnabili ii necentur. Baccæ muſto dilutæ imponuntur efficaciter incipientibus oculorum carbunculis. Calcantur eadem in tina unà cum maturis uvis, & diebus aliquot ſimul effervescere ſinuntur, fitq; inde vinum calculoſis admodum utile. Siquidem arenas mirificè pellit, & renes mundat unciarum quatuor pondere potum. Eſt & aliud* VESICARIÆ *genus, ab hoc tamen valde diverſum, quod hac tempeſtate ſeritur in hortis ac fictilibus, ſcenas, attegias, pergulas & feneſtras in*

Solani hortenſis vires Matthiolo.

Solani Halicacabi delineatio.

Solani Halicacabi vires.

Veſicatiæ repentis deſcriptio.

straas inumbrat, & topiario opere contexit & opacat. Constat hæc foliis oblongis per ambitum laciniatis: floribus è candido lutescentibus, aut simpliciter candidis, è quibus vesicæ prodeunt virides, subrotundæ, senis secundum longitudinem divisuris, semine intus pullo erui magnitudine, aut paulò majore, in cujus latere veluti humani cordis effigies visitur, obsignata albo colore, nec sine causa id à natura factum credimus, quòd fortasse hujusce nota nos doceat, ad cordis affectus hoc semen præstare, quemadmodum & in Echio herba contra viperarum morsus celeberrima, semen viperinis capitibus simile procreavit. Cæterùm SOMNIFICVM, sive Soporiferum Solanum numerosis fruticat ramis, densis, surculosisq; fractu contumacibus: foliis multis, subpinguibus, cotoneæ mali haud absimilibus: floribus subrubentibus: caules per intervalla verticilli in modum ambientibus, fructu crocato baccæ figura, in folliculis hirsutis delitescente. Radice nititur longa vegetaq;, brachiali quandoq; crassitudine, cortice subrubenti circumvestita. Nascitur maritimo tractu, locis plerunq; saxosis: adeò ut mihi dubitandum non sit, quin planta, quæ hic soporiferum Solanum repræsentat, legitima dici possit, cùm omnibus sanè notis hoc Solani genus referat: etsi non desint nasuti, & qui aliorum laboribus invident, ac insidiantur, qui frivolis, inanibusq; argumentis eam oppugnent, quorum latratibus jam aures nostræ obsurdescunt. Est & alia SOMNIFICI Solani species cujus hic quoq; imaginem expressimus: foliis angustioribus, venosis, in humum spectantibus, caule anguloso: floribus tintinnabuli figura, subpurpurascentibus, & in ambitu denticulatis, & è longo pediculo dependentibus: ex quibus baccæ proveniunt nigræ, aut ex nigro purpurascentes, vinosæ, minuto semine referta, quemadmodum & reliqua Solanorum baccæ: hæc viridi quodam tegumento ad medium usq; occultatur, cujus orificium in coronæ modum denticulatum definit. Radicem habet grandem, strumosam, teneram, albicantem: Majo floret, & Junio fert fructum. Nascitur in agro Goritiensi Salvatino monte inter saxa, unde aliquot nobiscum tulimus plantas. Vires alteri similes habet, sed proculdubio imbecilliores. Cæterùm errant, mea quidem sententia, qui eam plantam, quam herbariorum vulgus Solatrum majus nominat, Veneti verò vulgò Herba bella donna, Solanum somnificum Dioscoridis esse existimant. Siquidem id fructum non profert in folliculis croceum, tametsi ejus baccæ largiùs sumptæ interficiant. Vnde quamvis hæ plantæ viribus convenire possint, facie tamen inter se maximè distant. Horum sententiæ adstipulatus est Fuchsius, in suo magno de stirpium historia commentario. Sed cùm in hoc se manifestè errasse deprehendisset, in suo postea parvo plantarum libro, hanc herbam in Mandragoras reposuit, eamq; Mandragoræ speciem voluit esse, quam Dioscorides Morion vocari tradit, lapsus, ni fallor, de uno in alterum errorem. Mandragora siquidem nomine Morion, folia fert Mandragoræ mari similia, dodrantali longitudine, terræ procumbentia, circa radicis summum. Id quod manifestum præbet indicium, hanc perpetuò caule viduam esse, quemadmodum cætera Mandragoræ genera: nam pediculi, quibus Mandragoræ fructus sustinentur, caules dici non possunt. Hinc itaq; fit, ut plantam hanc, quæ vulgo Bella donna vocatur, in nullo Mandragoræ genere legitimè referendam putem: cùm hæc folia emittat hortensi Solano majora, palmi mensuram nunquam excedentia, minimè candicantia, nec humi strata, sed in caulibus exeuntia, adnatis plurimis refertis bicubitalibus, & ligni modo præduris. Quin-immo credideriim ego hanc esse Solani quintam speciem, antiquis scriptoribus incompertam. Nam, quantum equidem longa experientia comperi, varia ac diversa Solani reperiuntur genera. Provenit hæc planta, quam ego Solanum majus appello, in montium sylvis, saxosis, & feritur in hortis, foliis hortensi Solano majoribus: caudice bicubitali tricubitaliq;, & quandoq; majore, subrutilo colore, ramis numerosis, alis multis concavis, in quibus flores oriuntur longi, lutea digitali vocatæ similes, prolixo pediculo & campanulæ instar concavi, colore ex pallido purpurascente, capillaceis intus staminibus. His flaccescentibus, baccæ suboriuntur singulatim è suo pediculo dependentes, dissecto breviq; calyculo superiori parte comprehensæ. Hæ maturescentes nigricant, acini uvæ magnitudine, pellucida exterius cute. Eædem vinoso succo referta sunt, ac pariter numeroso atq; minuto semine. Radicem fundit longam, crassamq; albicantem, & succi plenam. Plantata semel, Vere appetente, quotannis ex eadem radice repullulat, semperq; auctior provenit viribus. Refrigerat ordine tertio, & siccat secundo. Manico correspondet Solano, sed facie ab eodem plurimum differt. Nam baccæ quatuor aut sex ipsæ devoratæ sumentes dementant, & in furorem agunt, adeò ut dæmoniaci facti videantur. Inducunt tamen plures sumentes quandoque in veternum: nam & pueros quosdam ex harum baccarum esu mortuos scimus, qui discriminis ignari eas uvæ vice devorarunt. Non desunt quoq; qui hanc plantam Theophrasti Mandragoram esse velint. Verùm & ipsi hallucinantur, quòd in ejus historiam minimè describat, sed tantùm de fructu meminerit, qui non solùm in hac planta ῥαγώδης καὶ οἰνώδης reperitur, sed in aliis quàm pluribus. Sed hi (quantum video) ex unguibus leonem describere volunt, cùm & Ursi, & Tigres exungues non habeantur. Sunt qui hanc plantam jam in usum medicum (ut audio) trahant. Siquidem, ut quidam promittunt experimentatores, aqua à tota planta distillata, pota duorum, aut ad summum trium cochleariorum mensura, internas viscerum inflammationes extinguit, nullo corporis incommodo, sed (ut illi ajunt) à copiosiore potu abstinendum. Idem præstat exterius admota ad erysipelas, sacros ignes, & alios calidos affectus. Contusa folia & illita, oculorum palpebrarumque phlegmonas lenimunt. Siccæ radicis mira vis: nam si semidrachmæ pondere crassiusculè trita ea maceretur in vino horis ad summum septem, ac inde percolatum vinum quis degustaverit jejunus, fiet ut is nullo pacto edere possit, nisi epoto paulò post aceto. Hoc enim Antidoto succus statim excluditur, redit

Soporiferi Solani historia.

Solani somnifici alterum genus.

Herba Bella dõna sive Solanum majus.

Fuchsii error circa Solanum majus.

Solani majoris delineatio.

VI. SOLANUM MAJUS SIVE herba Bella donna.

Solani majoris vires.

Solanum majus esse Mandragoram Theophrasti.

dit

illiq; qui ſumpſit ad cibum. Jocus eſt magnus, ubi quis guloſis paraſitis hoc appoſuerit vinum cum menſis optimis cibis re-
fertis aſſidentes, nihil prorſus cibi ingerere queant. Id quod Franciſco Calceolario Veronenſi acceptum refero, utpote qui
primus hoc hujuſce plantæ ſecretum propalavit. Somnifici & manici Solani meminit Theophraſtus lib. 9. cap. 12. de plan-
tarum hiſtoria ſic inquiens: Solanorum genera duo. Alterum ſomnificum, radice rubra, ſanguinis modo, ſed candida cum
ſiccaſcit: fructu cocco rubriore: folio tithymalo ſimili, aut malo dulci, ſed piloſo, & parte ima magno. Hujus corticem ra-
dicis tundentes admodum, & in vino meraculo madefacientes dant, atq; ita dormire faciunt. Naſcitur in rupibus & fau-
cibus, atq; ſepulchris. Alterum genus inſanire facit: id alii Bryoron vocant, alii Periſſon. Conſtat radice candida, & longa
ad cubitum atq; cava. Dabitur ejus radicis drachmæ pondus, ſi ut quis ludat, ſeq; pulcherrimum putet, placuerit: at ſi ma-
gis inſaniat vn. drachmis duabus opus eſt. ſin autem nunquam inſania ſolvi malueris, tres dabis: & quatuor ſi interimen-
dum ſit. Habet folium erucæ proximum, majus tamen: caulem longitudine ferè quatuor cubitorum: caput gethyi, ſed
majus atq; piloſius, nec fructui platani abſimile conſtat. Solani ſingulis generibus vires reddidit Gal. lib. 8. ſimplicium me-
dicamentorum, ubi ita ſcriptum reliquit: Solanum eſculentum, quod in hortis naſcitur, notum eſt omnibus, utuntur q; ad omnia ea, quæ refrigerari, & adſtringi poſtulant: potest enim hæc duo ordine ſecundo. Cæterorum verò non eſculento-
rum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uvæ tum figura, tum magnitudine adſimi-
lem: quo & etiam ad coronas utuntur. Alterum autem fruticoſum ὑπνωτικὸν, hoc eſt ſomnificum: & tertium eſt præter hæc,
quod μανικὸν, id eſt furioſum appellitant. Halicacabum igitur in ſoliorum facultate hortenſi ſolano ſimile eſt, fructum
habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compoſitis facultatibus, quæ ad jecur, ad veſicam, & renes accommodan-
tur, miſcetur. Solani verò ſomnifici cortex radicis, ſi cum vino bibatur, ſomnum accerſit drachmæ pondere ſumptus. Sed
& ad cætera quoq; papaveris ſucco perſimilis eſt: niſi quòd eo uſq; imbecillior eſt, ut ipſe tertii habeatur ordinis refrigeran-
tium, cùm hic in quarto ſit conſtitutus. Hujus Solani ſemen urinam ciendi vim habet. Verùm ſi plus duodecim corymbis
hauſeris, dementiam furiamve adſciſcet. Porrò quod reliquum eſt ex dictis Solanis ad medicationes, quæ intrò in corpus
adhibentur, inutile eſt. Nam ſi quatuor ejus drachmæ ſumptæ fuerint, mortem inferent: ſi pauciores, inſaniam. Una certè
innoxiè ſumitur: cæterùm nec ipſa utile quid obtinet. Verùm ſi foris corpori emplaſtri modo illinatur, ulcera maligna, & depaſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus eſt, deſiccans ſecundo ordine jam completo, & tertio incipiente: re-
frigerans verò ſecundo incipiente. Illud Solani genus, quod Græcis τρύχον ὑπνωτικὸν, Latinis Solanum hortenſe nominatur:
Arabibus Hameb althanaleb, Hameb alchahaich ſive Hanab althaleb: Italis Solatro hortolano, ſeu Herba morella: Germa-
nis Nachtſchadt: *Hiſpanis Yerva mora: Gallis Morelle. Quod verò Solanum Græcè ἀλκεκάνβ & ἀλκεκένγι φυσαλὶς: Latinè Ha-*
licacabus & Veſicaria appellatur: Arabicè Kekengi, Alkekengi ſive Kekenegi: Italicè Alcachengi, Halicacabo: Germanicè
Judenkirſchen: *Hiſpanicè Bexiga de perro: Gallicè Beguenaudes. At Veſicaria ſive Halicacabum repens, Italis Vilucchio*
foreſtiero. Quod deinde Græcis τρύχον ὑπνωτικὸν, Latinis Solanum ſomniferum dicitur: Italis Solatro ſonnifero. Quod
deniq; Græcè τρύχον μανικὸν, Latinè Solanum furioſum vocatur: Italicè Solatro furioſo. Sic Solanum ſomniferum alte-
rum: Italis Solatro ſomnifero minore. Verum Solanum majus dicitur Italis Solatro maggiore, ſive Herba bella donna.

Solani Somnifici Manici q; hiſt. ex Theophraſt.

Solanorũ vires ex Gal.

Nomina.

Solani viginti differentiæ habentur, de quibus in hiſtoria Univerſali. I. Solanum officinarum, C.B. Solanum hortenſe, Matth. Fuchſ. Dod. gal. & fol. Geſ. hor. Lac. Lob. Caſt. Lugd. Thal. Cam. Solanum, Brunf. Lon. Solatrum vulgare, Trag. Solanum nigrum & puniceum, Cordo in hiſt. Solanum quod edendo eſt Cord. in Dioſc. Solanum ſativum, Tab. Solanum hortenſe circeæ aut phaſeoli folio, Lobelo in icon. Solatrum minus, Cæſalpino. Variat foliis magis minuſq; laciniatis, acinis fuſcis, puniceis, luteis. II. Solanum Veſicarium, C.B. Geſ. hor. Solanum halicacabum, Matth. Trag. Lac. Lob. Lugd. Saxifraga rubra, Brunf. Halicacabum vulgare, Fuchſ. Turn. Halicacabus, Cordo in hiſt. Geſ. hort. Caſtor. Camer. Veſicaria, Cordo in Hiſt. Geſ. hort. Cæſal. Veſicaria vulgaris, Dod. gal. Alkakengi, Lonicero. III. Veſicaria repens, Matth. Veſicaria nigra, Trag. Veſicaria peregrina, Dodo. gal. Veſicaria altera, Caſtor. Halicacabum peregrinum, Fuchſ. Geſ. hort. Dodo. fol. Lonic. Lugdun. Taber. Camer. Dorycnium. Cordo in Dioſc. & hiſt. Geſ. hort. Caput monachi, eidem. Solanum peregrinum, Lacu. Piſum Cordatum, Lob. Faba inverſa, Cæſalpino. IV. Solanum ſomniferum verticillatum, C.B. Solanum ſomniferum, Matth. Geſ. hor. Lacu. Cluſ. hiſt. Hiſp. Dod. fol. Caſt. Cæſ. Lug. Cam. Solanum ſomniferum Hyoſcyami lutei foliis, Lobelo in iconibus. V. Solanum ſomniferum alterum, Matth. Geſ. hort. Caſtor. Lugd. Solanum ſonniferum, Lonic. Solani lethalis aliud genus, Dod. folio. An non idem cum ſequenti? VI. Solanum majus ſive herba bella donna, Matth. Solanum hortenſe nigrum, Trag. Solanum ſomniferum, Fuch. Turn. Lob. Lug. Solanum lethale, Dod. fol. Solani genus ſylvaticum, Geſ. hort. Solanum majus, Cam. Caſt. Solanum ſylveſtre, Thal. Solatrum majus, Cæſal. Mandragora morion, Fuch. in icon. Mandragoras Theophraſti, Dod. gal. Anguillaræ, Mandragoræ genus, Geſ. hor. Mandragoræ tertia ſpecies, Cord. in Dioſ. Morion, Lon. Bella donna, Cluſio hiſt. Pannonica. VII. Solanum tuberoſum eſculentum, hactenus à nemine propoſitum, in Phytopinace ante ſeſquiannum exhibuimus, cujus hic figuram damus. Stirps eſt caule ſeſquicubitali, aliquando bicubitali, ſubrotundo, ſtriato, aliquantum foliato, leviter hirſuto, viridi, ſucci pleno, brachiato, nonnunquam in viri altitudinem exurgente & valdè ramoſo: foliis primis ad radicem prodeuntib. Barbareæ ſimilibus, cæteris palmum longis, pallidè virentibus, ſubhirſutis, in ſex, octo, plures & pauciores partes, ex una coſta dependentib. (quibus unum ſemper numerum claudens additur) diviſis, ex rotunditate oblongis integris, quibus duo ſextuplo minora interjiciuntur. Flores ramulorum ſummis inſident, alii clauſi, terni quaternive aperti, Malorum inſanorum forma magni, ex cæruleo purpuraſcentes, calathi inſtar diviſi, quinquanguli, lineis ſubflavis per longum diſcurrentibus, ex quorum medio ſtaminula communiter quatuor ruffeſcentia prodeunt. Hos excipiunt fructus rotundi, plures ſimùl quaſi ex racemo dependentes, longis pediculis ut in Solano vulgari donatis, quorum aliqui nucis magnitudine, alii avellanæ, alii minores, immaturi atrovirentes, maturi atrorubentes, rarius ſtriati: medulla intus albicans, ſeminibus parvis, planis, rotundis, Solani ſomniferi ſecundi forma fuſcis, conferta. Radix eſt tuberoſa, aliquando pugni magnitudine, aliquando palmum longa, aliquando minima ſucculenta, cute fuſca aut atrorubente tecta, cujus medulla albicat: ad caulis exortum prodeunt radices fibroſæ plures, oblongæ, albicantes, quæ per terram ſpargunturex quibus primo vere alii caules exurgunt, aliæque tuberoſæ radices adnaſcuntur: quemadmodum ele-

*VII. SOLANUM TUBEROSUM esculentum. *

* SOLANI TUBEROSI RADIX & fructus. *

ganter hac figura nova germina exprimuntur: antequàm notior esset, hyberno tempore radices eximebantur, ne putrescerent, vernaliq; tempore rursus terræ committebantur, ast nunc non item, siquidem tot se tuberibus propaget, ita ut ad unam plantam hyberno tempore erutam ultra quadraginta tubera notarim, quamvis etiam ex ramis reclinatis terra tectis, Burgundi propagare soleant, quò plura tubera acquirant, cùm apud ipsos, ut & Gallos, in cibos veniant: aliquando enim Tuberum modo sub cineribus assant, & cum pipere (aliàs palato, meo enim fatuus videtur gustus, vix arriderem) comedunt: alii verò assata in taleolos dissecant, & jus pingue cum pipere affundunt, ad Venerem excitandam, semenq; augendum commendantes: alii & tabidis utiles volunt. Italis Tartuffoli (quo nomine & tubera nominare solent) Germanis Grübling Baum / id est Tuberum arbor dicitur. Solanum vocamus propter formam aliquam foliorum, cum Malis aureis: florum cum Malis insanis: fructuum, cum baccis Solani vulgaris: seminum, cum Solanis penè omnibus: deniq; propter totius plantæ odorem, quem cum Solanis communem habet. Vulgò Pappar Hispanorum, vel Indorum dicitur. Nobilissimus Jacobus Antonius Cortusus patricius Patavinus, Pycnocomen Dioscoridis censet, motus exemplari Dioscorideo manuscripto, cui similis figura adpicta, quod clarissimus Pinellus nobilis Vincentinus, Patavii in sua Bibliotheca habet: & sanè foliorum & radicum Pycnocomi Dioscoridis notæ, huic Solano conveniunt, floris verò & seminis non item. Ex Insula Verginea primum allata in Angliam, inde in Galliam, aliasque regiones.

a Meum ἐπ' ἄκρῳ δὲ πυκνὰ βολβώδεα ὥστε ἐρεβίνθου, οἷς ἀνίημαι σφόγγυλα. in summitate verò habet densos folliculos, velut ceceris, in quibus semina rotunda. Dorycnii confud.

Δορύκνιον. DORYCNIUM. CAP. LXX.

DOrycnion Cratevas Halicacabon, aut Caleam vocat: frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul à mari, ramis cubito minoribus: foliis oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore candido, a siliquis in cacumine ceu ciceris, densis, rotundis: quinis intus aut senis seminibus, exigui ervi magnitudine, lævibus, firmis, versicoloribus, radix ad digiti crassitudinem, & cubiti longitudinem adolescit. Id somniferum esse constat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

DOrycnum, Cratevæ testimonio, inter saxa in maritimis nascitur, foliis cum forma, tum etiam colore olivæ proximis. Verùm mihi hactenus non contigit ipsum invenire, aut inventum videre: quamvis in eo quoq; inquirendo multum laboris insumpserim. Non defuerunt tamen amici qui plantas mihi miserunt, quas ii Dorycnium faciebant: Verùm cùm eæ non satis mihi fecerint, hic illas appingere non libuit. Cæterùm hallucinantur, meo quidem judicio, qui putant Dorycnium esse eam Vesicariam, quæ semine est rotundo, albo, macula cordis effigie insignito: cujus historiam inter Solani genera præcedenti capite retulimus. Siquidem hæc Dorycnio omnibus ferè notis repugnare deprehenditur. Dorycnii meminit Galenus lib. 6. simpl. medic. ubi de ejus viribus ita scribit. Dorycnium temperamento papaveri simile est, & Mandragoræ, & iis quæ sic refrigerandi vim habent: excellit aquea frigiditate admodum efficaci. Quamobrem modicum quidem soporem conciliat: largius verò sumptum interimit. Id Δορύκνιον Græci, quod Dorycnium quoq; Latini vocant.

Dorycnii vires ex Gal.

Nomina.

Μανδρα-